

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

30 червня 2026 року № 197- од

**ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації директорів, фахівців (консультантів)
інклюзивно-ресурсних центрів**

**«ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР У СУЧАСНОМУ
ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ»**

Рівне – 2026

Розробники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Колодич О. Б., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти; Абрамович Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти; Голубюк Ю. В., старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти)

Напрямок підвищення кваліфікації: Удосконалення професійних компетентностей директорів, фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів щодо організації та розвитку інклюзивного освітнього середовища, ефективної партнерської взаємодії, застосування сучасних психолого-педагогічних і розвиткових технологій у супроводі осіб з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1437). Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225).

Термін дії програми: з 30.06.2026 до 30.06.2031 року.

Рецензенти:

Надія Гринькова, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Надія Шагай, директор Комунальної установи «Клеванський інклюзивно-ресурсний центр» Клеванської селищної ради.

©Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Програму підвищення кваліфікації директорів, фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) розроблено з урахуванням сучасних тенденцій розвитку системи освіти України, державної політики у сфері забезпечення права кожної дитини на доступну та якісну освіту, принципів інклюзивного навчання та положень Концепції «Нова українська школа».

Інклюзивно-ресурсні центри є важливою складовою системи забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти та відіграють ключову роль у створенні умов для їхнього повноцінного залучення до освітнього процесу. Відповідно до визначених законодавством завдань ІРЦ забезпечують проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи, надають рекомендації щодо організації освітнього процесу та здійснюють системний кваліфікований супровід здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, їхніх батьків, педагогічних працівників і закладів освіти.

Сучасний етап розвитку інклюзивної освіти характеризується динамічними змінами нормативно-правового, організаційного та змістового забезпечення. Удосконалюються підходи до організації інклюзивного навчання, проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи, визначення особливих освітніх потреб, розроблення та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, організації психолого-педагогічного супроводу та взаємодії ІРЦ із закладами освіти, батьками й іншими учасниками освітнього процесу.

У цих умовах змінюється і роль інклюзивно-ресурсного центру – від установи, що переважно здійснює оцінювання розвитку дитини та надає рекомендації, до важливого суб'єкта системної підтримки інклюзивного освітнього середовища. Це зумовлює підвищення вимог до професійної компетентності директорів і фахівців (консультантів) ІРЦ, їхньої здатності діяти відповідно до сучасних нормативних вимог, застосовувати дитиноцентрований та компетентнісний підходи, ефективно взаємодіяти із закладами освіти та батьками, координувати міждисциплінарну взаємодію і забезпечувати якість психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.

Особливої актуальності набуває професійна готовність працівників ІРЦ до роботи в умовах трансформації української системи освіти, воєнних викликів, зростання різноманітності освітніх потреб дітей та необхідності забезпечення безперервності й доступності освітнього процесу. Директори ІРЦ потребують сучасних управлінських компетентностей для організації ефективної діяльності центру, розвитку команди, забезпечення внутрішньої взаємодії та партнерства із закладами освіти, органами місцевого самоврядування, батьками та іншими суб'єктами системи підтримки. Фахівці (консультанти) ІРЦ, своєю чергою, мають постійно вдосконалювати

професійні знання та практичні навички оцінювання, консультування, супроводу та методичної підтримки учасників освітнього процесу.

Отже, актуальність програми визначається необхідністю системного професійного розвитку директорів і фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів відповідно до сучасних нормативних вимог, нових підходів до організації інклюзивного навчання та актуальних викликів функціонування системи освіти.

Цільова група: директори, фахівці (консультанти) інклюзивно-ресурсних центрів.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Форма підвищення кваліфікації: очна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток і вдосконалення професійних компетентностей директорів, фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів, необхідних для ефективного управління та професійної діяльності ІРЦ, організації партнерської взаємодії та застосування сучасних психолого-педагогічних і консультативних практик у супроводі осіб з особливими освітніми потребами; посилення спроможності ІРЦ реагувати на сучасні освітні виклики та забезпечувати якісну підтримку дітей з особливими освітніми потребами, їхніх сімей і педагогів закладів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

поглибити знання щодо сучасних підходів психолого-педагогічної підтримки та розвитку осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та освітніх потреб;

удосконалити здатності застосовувати сучасні розвиткові технології для підтримки психоемоційної сфери, поведінкової адаптації та особистісного розвитку осіб з особливими освітніми потребами;

сформувати вміння визначати потреби осіб з особливими освітніми потребами та добирати відповідні стратегії і засоби психолого-педагогічної підтримки, зокрема в контексті раннього втручання, підготовки до навчання та розвитку комунікації;

розвинути здатності аналізувати особливості поведінки, психоемоційного та мовленнєвого розвитку осіб з особливими освітніми потребами й визначати доцільні стратегії їхньої підтримки;

удосконалити здатності організовувати ефективну професійну та міжпрофесійну взаємодію на засадах етики, партнерства і комунікативної компетентності в інклюзивному освітньому середовищі;

сформувати здатності забезпечувати профорієнтаційну підтримку учнів з особливими освітніми потребами, інтегрувати профорієнтаційні заходи в

освітній процес та враховувати навчальні, психологічні й індивідуальні потреби учнів.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225: соціальна (ЗК.02.), лідерська (ЗК.04.), психологічна (Б.1.), емоційно-етична (Б.2.), педагогічного партнерства (Б.3.), інклюзивна (В.1.), прогностична (Г.1.), рефлексійна (Д.3.).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

сучасних підходів і принципів організації психолого-педагогічної підтримки та розвитку осіб з особливими освітніми потребами;

особливостей психоемоційного, поведінкового, пізнавального та мовленнєвого розвитку осіб з особливими освітніми потребами;

основних підходів і принципів раннього втручання та підготовки дітей з інтелектуальними освітніми труднощами до здобуття початкової освіти;

можливостей використання арттерапевтичних, кінезіологічних та інших розвиткових технологій у роботі з особами з особливими освітніми потребами;

особливостей організації профорієнтаційної підтримки учнів з особливими освітніми потребами та інтеграції профорієнтаційних заходів в освітній процес;

принципів професійної етики, деонтології, партнерської та ефективної комунікації в інклюзивному освітньому середовищі;

використання практичних інструментів для вдосконалення професійної діяльності фахівця інклюзивно-ресурсного центру.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів.

Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в заняттях.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення дидактичних матеріалів та/або освітніх продуктів із застосуванням сучасних педагогічних технологій.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями:

виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань;

рівень самостійності, творчого підходу та педагогічної рефлексії у процесі виконання завдань;

готовність до впровадження отриманих знань і навичок у власну професійну діяльність.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість програми узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми здійснюється на засадах гнучкості, варіативності та практичної спрямованості, із орієнтацією на професійні потреби директорів, фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів щодо створення інклюзивного освітнього середовища та особливостей інклюзивного навчання.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття, спрямовані на актуалізацію та систематизацію знань щодо організації інклюзивного освітнього процесу, особливостей розвитку осіб з особливими освітніми потребами та сучасних підходів до їхньої педагогічної підтримки.

Особливістю практичних занять програми є їхній діяльнісний та прикладний характер, спрямований на формування й удосконалення професійних умінь фахівців інклюзивно-ресурсних центрів.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, виконання тестових та практичних завдань.

Підсумкові заходи передбачають участь слухача курсів та представлення досвіду роботи на конференції з обміну досвідом, виконання підсумкового тестування (20 запитань) з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного змісту програми та сформованості професійних компетентностей.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, представили досвід роботи на конференції з обміну досвідом та пройшли підсумкове тестування, отримують документ про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається з 2-х тематичних модулів та 13-ти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 30 год, з них: 6 год – лекційні заняття, 18 год – практична робота, 2 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організація підтримки та партнерської взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі					
Тема 1.1. Стратегічний та комунікативний аспекти ефективної взаємодії учасників інклюзивного освітнього середовища		2			2
Тема 1.2. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку		2			2

педагогічних працівників: можливості та перспективи					
Тема 1.3. Деонтологія інклюзивної освіти: етика партнерства в освітньому процесі	2				2
Тема 1.4. Організація профорієнтаційної діяльності закладу для учнів з особливими освітніми потребами: сфери впливу вчителя та практичного психолога	2				2
Тема 1.5. Інтеграція профорієнтаційних заходів в освітній процес: підтримка учнів з ООП в навчальних та психологічних аспектах		2			2
Разом за модулем	4	6			10
МОДУЛЬ 2. Психолого-педагогічні технології підтримки та розвитку осіб з особливими освітніми потребами					
Тема 2.1. Розвиток психоемоційної сфери осіб з особливими освітніми потребами засобами арттерапії		2			2
Тема 2.2. Арттерапевтичний підхід у роботі із психосоматичними проявами		2			2
Тема 2.3. Підготовка дітей з інтелектуальними освітніми труднощами до здобуття початкової освіти		2			2
Тема 2.4. Сутність раннього втручання: базові підходи та принципи	2				2
Тема 2.5. Використання кінезіологічних вправ у роботі з особами з особливими освітніми потребами		2			2
Тема 2.6. Агресивна поведінка осіб з особливими освітніми потребами: причини виникнення та методи корекції		2			2
Тема 2.7. Роль схеми тіла у мовленнєвому розвитку немовленнєвих дітей		2			2

Тема 2.8. Застосування альтернативної і додаткової комунікації в роботі з особами з особливими освітніми потребами			2		2
Разом за модулем	2	12	2		16
Підсумкові заходи				4	4
Усього	6	18	2	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація підтримки та партнерської взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі

Тема 1.1. Стратегічний та комунікативний аспекти ефективної взаємодії учасників інклюзивного освітнього середовища.

Інклюзивне освітнє середовище як освітній простір для забезпечення рівних можливостей для здобуття якісної освіти, яка ураховує інтереси, потреби та можливості здобувачів освіти із особливими освітніми потребами. Поняття учасники інклюзивного освітнього середовища. Команда психолого-педагогічного супроводу дітей із ООП. Командний підхід. Рівні співпраці. Моделі та стратегії взаємодії між фахівцями інклюзивно-ресурсного центру та педагогами, батьками. Відкрита, напіввідкрита, закрита моделі. Консультування, навчання та співпраці (підтримуюче викладання; паралельне викладання; додаткове викладання; викладання в команді). Бар'єри та етапи комунікативної взаємодії. Прийоми та правила впливу на співбесідника під час педагогічного спілкування. Технології комунікації зі здобувачами освіти із різними типами освітніх труднощів.

Тема 1.2. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи

Сутнісна характеристика компетентнісного підходу в контексті концепції освіти впродовж життя. Нормативно-правове підґрунтя та вимоги Професійних стандартів педагогічних працівників: структура та зміст фахових компетентностей. Трансформація системи підвищення кваліфікації: перехід від академічного накопичення знань до формування практичних навичок, здатності діяти в нестандартних освітніх ситуаціях і відповідати на сучасні виклики. Варіативні шляхи та новітні формати професійного зростання: академічна свобода педагога у виборі суб'єктів надання освітніх послуг, побудова індивідуальної освітньої траєкторії, взаємовизнання результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Діджиталізація та нові інструменти професійного розвитку: сертифікація, супервізія, менторство (наставництво) та мережева взаємодія педагогічних спільнот. Рефлексивна культура та самооцінювання як чинники постійного саморозвитку й забезпечення високої якості освітньої діяльності.

Тема 1.3. Деонтологія інклюзивної освіти: етика партнерства в освітньому процесі

Деонтологічні принципи в інклюзивній освіті. Професійно-етичні норми, що регулюють взаємодію фахівців ІРЦ, асистентів, педагогів команди супроводу, батьків та здобувачів освіти в умовах інклюзивного середовища. Принципи підтримки дітей з ООП: поваги до гідності дитини, недопущення стигматизації, дотримання конфіденційності, вимоги доказовості та

професійної відповідальності. Етика партнерства як модель конструктивної комунікації. Етичні дилеми, що виникають у практиці інклюзивної освіти. Роль фахівця ІРЦ як фасилітатора в інклюзивному середовищі.

Тема 1.4. Організація профорієнтаційної діяльності закладу для учнів з особливими освітніми потребами: сфери впливу вчителя та практичного психолога

Професійна діагностика – психолого-педагогічна та медикофізіологічна оцінка розвитку учнів з метою визначення професійно важливих властивостей та якостей. Професійне інформування – система заходів, спрямованих на формування в учнів уявлень і знань про особливості професій. Професійне консультування – надання допомоги учневі у професійному самовизначенні. Сприяння професійному самовизначенню.

Тема 1.5. Інтеграція профорієнтаційних заходів в освітній процес: підтримка учнів з ООП в навчальних та психологічних аспектах

Навчальні аспекти інтеграції. Використання технологій: цифрові інструменти та платформи. Взаємодія педагогів, корекційних педагогів, асистентів вчителя та кар'єрних консультантів. Психологічні аспекти підтримки. Підтримка учнів з ООП у постановці досяжних, реалістичних кар'єрних цілей. Розвиток комунікативних навичок, вміння працювати в команді та взаємодіяти з іншими.

МОДУЛЬ 2. Психолого-педагогічні технології підтримки та розвитку осіб з особливими освітніми потребами

Тема 2.1. Розвиток психоемоційної сфери осіб з особливими освітніми потребами засобами арттерапії

Психоемоційна сфера та її особливості у дітей з особливими освітніми потребами. Арттерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Психологічні та педагогічні підходи до застосування арттерапії. Психокорекційна робота з дітьми з особливими освітніми потребами із використанням різних видів арттерапії. Завдання арттерапії. Структура проведення арттерапевтичного заняття з дітьми з особливими освітніми потребами. Засоби арттерапії включають малювання, ліплення, музичні та театральні вправи, які сприяють адаптації та зниженню тривожності. Приклади занять і вправ для різних категорій дітей з ООП.

Тема 2.2. Арттерапевтичний підхід у роботі із психосоматичними проявами

Поняття психосоматики. Основні механізми виникнення психосоматичних симптомів та проявів. Маркери психосоматичних захворювань. Тіло як шлях до розуміння себе. Пам'ять тіла. Психологічний

супровід та принципи побудови арттерапевтичного процесу при психосоматичних проявах у клієнта. Арттерапевтичний практикум.

Тема 2.3. Підготовка дітей з інтелектуальними освітніми труднощами до здобуття початкової освіти

Основні критерії (показники) готовності до здобуття початкової освіти дитини з інтелектуальними освітніми труднощами: фізіологічний, когнітивний, мотиваційний, мовленнєвий, інтелектуальний, вольовий. Аспекти небажаних поведінкових проявів та розвиток навичок саморегуляції. Навички самообслуговування. Методи формування адаптивних навичок: візуальна підтримка, покрокове навчання, рольове моделювання, підказки та заохочення.

Роль батьків у формуванні психологічної готовності.

Тема 2.4. Сутність раннього втручання: базові підходи та принципи

Раннє втручання: визначення та основні принципи. Доказові практики в ранньому втручанні. Сімейно-центроване втручання. Рутинно-базований підхід. Трансдисциплінарна команда раннього втручання. Технологія надання послуги раннього втручання. Етапи надання послуги. Перші контакти з сім'єю. Розроблення сімейного плану раннього втручання. Виконання та оцінка реалізації сімейного плану раннього втручання. Перехід із послуги раннього втручання до здобуття освіти або в інші програми та установи.

Тема 2.5. Використання кінезіологічних вправ у роботі з особами з особливими освітніми потребами

Мета, завдання кінезіології. Вимоги щодо застосування методів кінезіології. Кінезіологічні вправи та їх різновиди. Комплекс кінезіологічних вправ для оптимізації емоційного стану та відновлення внутрішніх ресурсів дітей з особливими освітніми потребами. Приклади кінезіологічних вправ. Методи і прийоми кінезіологічної гімнастики. Вплив кінезіологічних вправ на розвиток інтелекту дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 2.6. Агресивна поведінка осіб з особливими освітніми потребами: причини виникнення та методи корекції

Чинники, що провокують агресію у дітей з особливими освітніми потребами. Ознак, які можуть вказувати на агресивні емоції. Методи корекції. Вправи, ігри та техніки для зниження рівня агресії та розвитку саморегуляції.

Тема 2.7. Роль схеми тіла у мовленнєвому розвитку немовленнєвих дітей

Поняття руху, види рухів. Значення та важливість руху у формуванні мовленнєвих процесів у дитини. Поняття схеми тіла. Усвідомлення власного тіла через розвиток схеми тіла. Формування «образу Я» у дитини. Вестибулярна та пропріоцептивна сенсорні системи, їх значення у формуванні схеми тіла. Прийоми роботи з немовленнєвими дітьми через рухові техніки.

Тема 2.8. Застосування альтернативної і додаткової комунікації в роботі з особами з особливими освітніми потребами

Альтернативна і додаткова комунікація (АДК) в Україні і світі. Визначення АДК. Групи користувачів і види АДК. Символьні зображення і піктограми. Принципи використання АДК. Діагностика потреб в АДК. Доцільність застосування АДК в різних сферах. Алгоритм введення засобів АДК в освітніх закладах.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання (одне на вибір слухача після опрацювання всіх модулів).

1. Визначити етичні ризики у взаємодії «педагог – учень – батьки – фахівці» та запропонувати шляхи їх мінімізації.
2. Проаналізувати ситуацію, у якій дитина демонструє проблемну поведінку через труднощі в повідомленні про власні потреби, та запропонувати способи комунікативної підтримки.
3. Визначити бар'єри, що можуть ускладнювати професійне самовизначення учня з ООП, та запропонувати способи їх подолання.
4. Розробити комплекс стабілізаційних вправ для використання в освітньому процесі з метою підтримки емоційної рівноваги та розвитку навичок саморегуляції учнів.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Яка роль учителя та практичного психолога у професійному самовизначенні учнів з особливими освітніми потребами?
2. Що таке деонтологія та яке її значення у професійній діяльності педагога?
3. Які існують стратегії конструктивного вирішення конфліктних ситуацій?
4. Які психологічні чинники впливають на професійне самовизначення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами?
5. Які основні арттерапевтичні техніки використовують у роботі з особами з особливими освітніми потребами?
6. Що таке психосоматичні прояви та які психологічні чинники їх зумовлюють?
7. Як здійснюється адаптація освітнього середовища та навчальних завдань відповідно до потреб дитини?
8. У чому полягає міждисциплінарна взаємодія фахівців у системі раннього втручання?
9. Як рухова активність впливає на пізнавальні процеси?
10. Який алгоритм безпечного реагування педагога на агресивну поведінку?

11. Які вправи та прийоми використовують для формування схеми тіла як основи розвитку комунікації?

12. Що таке альтернативна та додаткова комунікація (АДК), яка її мета та основні принципи?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закони України «Про дошкільну освіту» / Відомості Верховної Ради України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>.
3. Закони України «Про вищу освіту» / Відомості Верховної Ради України. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» від 21.08.2019 № 779 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12 липня 2017 р. № 545 Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1491-2024-%D0%BF#Text>.
6. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників» від 09.09.2022 № 805 (зі змінами) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text>.
7. Наказ МОН України «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» від 29 серпня 2024 р № 1225 / Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity?utm_source=chatgpt.com.
8. Наказ МОН України «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» від 29.05.2025 № 787 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>.
9. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами) від 21.08.2019 № 800 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності спеціальних закладів загальної середньої освіти» від 30.08.2022 № 979 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2022-%D0%BF#Text>.
12. Постанова «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» від 14.02. 2017 р. № 88 (зі змінами)

/ Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07.06.2024 р. № 527-р / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

14. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання створення системи надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя» : від 22.05.2019 № 350-р. (зі змінами) / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2019-%D1%80#Text>

15. Лист МОН України «Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах» від 30.12.2021 № 1/23180-21 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-viznachennya-rivnya-pidtrimki-u-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-yaki-zdobuvayut-doshkilnu-osvitu-v-inklyuzivnih-grupah>

16. Лист МОН України «Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти» від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS37395>

17. Лист МОН України «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» від 25.06.2020 № 1/9-348 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/shodo-stvorenniya-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti>

Основна література

1. Бондар В. І. Інклюзивна освіта: методологія, теорія, практика : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2021. 312 с.

2. Буйняк М. Теоретичні засади партнерської взаємодії фахівців інклюзивному навчанні. *Inclusion and Diversity*. Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. 2024. № 3. С. 15-19.

3. Використання освітніх ресурсів задля інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в демократичне суспільство (методичні рекомендації) / упоряд.: Солодовник М. А., Зленко Л. О. Чернігів : Чернігівський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024. 46 с.

4. Гонік С. Ю., Ридецька В. М., Підкаура В. А. та ін. Асистент вчителя: роль, завдання та практичний досвід: практичний посібник / Звягель, 2024. 74 с.

5. Григоренко Т. І. Особливості організації дистанційного навчання в інклюзивному освітньому середовищі. *Інклюзивна освіта: досвід та перспективи*. 2021. № 1 (1). С. 45–52.

6. Данилавичюте Е. Дизартрія: підтримка дитини з особливими мовленєвими потребами в освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ,

2023. 96 с.

7. Єгорова К. Г. Інклюзивне навчання в закладах освіти як вид освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5. С. 217–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scntint_2024_5_21.

8. Інклюзія від А до Я: poradnik dla fachivciv inklyuzivno-resursnih centriv / Н. Заєркова, А. Трейтяк. Київ : КІППО, 2021. 51 с.

9. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / укл.: Л. І. Прохоренко, Н. А. Ярмола, О. О. Набоченко та ін.; Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка. ГО «КВАНТ РАЦІО», 2021. 200 с.

10. Методичні рекомендації Щодо розробки індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти : методичні матеріали / за редакцією Синявської Г. О., Білецької О. Г., Дяков І. В., Кручик І. В. Хмельницький : Хмельницький Обласний ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти, 2024. 20 с.

11. Слатвінська А., Товстоган В., Остярняк Т. Психолого-педагогічні аспекти організації інклюзивного освітнього середовища. *Молодь і ринок*. 2024. № 9. С. 95–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2024_9_21.

12. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі : методичні рекомендації / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів: ЧОППО, 2023. 66 с

13. Співпраця педагогів з батьками і асистентом дитини з особливими освітніми потребами. Форми організації та очікувані результати : навчально-методичний посібник / укладач Т. О. Бражнікова. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 30 с.

14. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Київ : Новий світ-2000, 2025, 264 с.

Додаткова література

1. Ван дер Колк. Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому. Київ : Віват, 2024. 624 с.

2. Едіт Єва Егер. Дар. 14 уроків, які врятують ваше життя. Київ : Книгослав, 2022. 264 с.

3. Кравченко Т. Довідник «Сповідь тіла». Психосоматика органів та частин вашого тіла / Тарас Кравченко. Київ : Вид-во Psyhobook, 2023. 143 с.

4. Лівін М., Полудьоний І. Простими словами: Як розібратися у своїй поведінці. Київ: Наш формат, 2022. 264с.

5. Поліщук С. А. Діагностика сформованості емоційної саморегуляції людини. *Науковий вісник ХДУ, серія: Психологічні науки*. Херсон : ХДУ, 2021. С.118–124.

6. Станчишин В. Емоційні гойдалки війни. Роздуми психотерапевта про війну. Київ : Віхола, 2022. 288с.

7. Сучасні підходи до організації змішаного навчання в загальноосвітніх закладах : збірник науково-методичних праць / за ред. Л. П. Іваненко. Київ : ВЦ «Академія», 2021.

8. Князев В. М. Нейропсихологічна діагностика: практичний посібник із проведення обстеження дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Київ : ДІА, 2023. 240 с.

9. Нейропсихологічні та психокорекційні методи подолання поведінкових порушень у дітей / під ред. Мілютіна К. Л., Князев В. М. Київ : Когіто-центр. 2022, 228 с.